

टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ, पुणे

संस्कृत विशारद (बी.ए.) – बहिःस्थ

परीक्षा : मे-जून – २०२४

सत्र ३ ले

विषय: व्याकरण – ३ (22E431)

दिनांक : २९/०५/२०२४

गुण : १००

वेळ : स. १०.०० ते १.००

सूचना : सर्व प्रश्न अनिवार्य

- प्र. १. त्रीणि सूत्राणि स्पष्टीकुरुत। (३०)
- १) एचोऽयवायावः।
 - २) एत्येधत्यूट्सु।
 - ३) झलां जश् झशि।
 - ४) इको यणचि।
- प्र. २. चतस्रः संज्ञाः स्पष्टीकुरुत। (२०)
- १) गुणः
 - २) संयोगः
 - ३) प्रगृह्यम्
 - ४) प्रत्याहारः
 - ५) टि
- प्र. ३. अ) रूपपरिचयं कुरुत। (दश) (१०)
१) दृश्यते	२) प्राप्य	३) अयम्	४) ज्ञानिनः
५) गच्छ	६) लभेत	७) गौः	८) जगताम्
९) बालिके	१०) सुहृद्भिः	११) पयः	१२) श्रीमन्तः
- आ) सामासिकपदानां विग्रहं कृत्वा समासनामानि लिखत। (केवलं सप्त) (७)
१) देवभूमिः	२) बुद्धिहीनम्	३) अभ्यासमग्नः
४) नवरात्रम्	५) दुर्गाश्रितः	६) आत्मसन्तोषः
७) शारदादेवी	८) अनध्यायः	९) वृक्षपतितः
- इ) सूचनानुसारं परिवर्तयत। (केवलं सप्त) (७)
- १) शिशवः जले क्रीडन्ति। (वाक्यमेकवचने परिवर्तयत।)
 - २) मया लेखनं समाप्तम्। (वाच्यं परिवर्तयत।)
 - ३) त्वं कार्यं कुरु। (त्वं स्थाने भवान् इति कर्तृपदं योजयित्वा वाक्यं पुनर्लिखत।)
 - ४) ----- सह खेलितुं पुत्रः उत्सुकः। ('मातृ' शब्दस्य योग्यं रूपं योजयित्वा वाक्यं पुनर्लिखत।)
 - ५) अहं पूर्वानुभवं संस्मृत्य कार्यं करोमि। (पूर्वकालवाचकमव्ययं निष्कास्य वाक्यं पुनर्लिखत।)
 - ६) ग्रामे एकः कुम्भकारः निवसति स्म। (स्म अव्ययं निष्कास्य वाक्यं पुनर्लिखत।)
 - ७) ----- अभितः भ्रमराः भ्रमन्ति। ('भानु' शब्दस्य योग्यं रूपं योजयित्वा वाक्यं पुनर्लिखत।)
 - ८) पिता मयि कथां कथयति। (अशुद्धिसंशोधनं कृत्वा वाक्यं पुनर्लिखत।)
 - ९) प्रतिदिनं पुस्तकं पठन्तु छात्राः। (वाक्यं विधिलिङ्लकारे परिवर्तयत।)

- ई) सङ्ख्यानां योग्यानि रूपाणि योजयित्वा वाक्यानि पुनर्लिखत। (केवलं सप्त) (७)
- १) विद्यालयस्य परिसरे ----- (३) उद्यानानि सन्ति।
 - २) अहं ----- (५) भवने निवसामि।
 - ३) एकं सूत्रं मया ----- (१०) पठितम्।
 - ४) (१) ----- अश्वखण्डे सः महात्मा उपविष्टः।
 - ५) अहं(२) ----- आम्रफले खादामि।
 - ६) पितामहः(६) ----- मित्रैः सह भ्रमणार्थं गच्छति।
 - ७) (४) ----- वेदेषु ऋग्वेदः प्रथमः।
 - ८) (८) ----- बटवः भोजनार्थम् आगताः।

- उ) सन्धीन् विघटयत। (केवलं सप्त) (७)
१. केनापि	२. हन्तुमारब्धः	३. मानुषादपि	४. यद्यपि
५. सूर्यस्योदयः	६. ज्ञातुमैच्छत्	७. स्मरेन्नित्यम्	८. मुख्यैश्च

- प्र. ४. अ) संस्कृतेन अनुवदत । (६)
- मुकुल डे हा जागतिक कीर्ती मिळवलेला चित्रकार शाळेतील गणित, व्याकरण वगैरे विषयात रमत नसे. त्याच्या गुरूंनी त्याला रंग, कागद देले आणि सांगितले की तुला हवी तशी चित्रे काढ. शान्तिदेव घोष यांना सुरांची आणि नृत्याची आवड होती. त्यांना गुरूंनी वाद्य आणि घुंगरू दिले. निसर्गात प्रत्येक पशुपक्षी स्वधर्माने वाढतात तसे माणसानेही स्वधर्माने वाढले पाहिजे. व्यक्तीची आवड आणि योग्यता ओळखून त्यानुसार योग्य शिक्षण दिले पाहिजे.

- आ) द्वयोः श्लोकयोः माध्यमभाषया अनुवादं कुरुत। (६)
१. सुखं शेते सत्यवक्ता सुखं शेते मितव्ययी।
हितभुक् मितभुक् चैव तथैव विजितेन्द्रियः॥
 २. षट्पदः पुष्पमध्यस्थो यथा सारं समुद्धरेत्।
तथा सर्वेषु शास्त्रेषु सारं गृह्णन्ति पण्डिताः॥
 ३. नृपाणां च नराणां च केवलं तुल्यमूर्तिता।
आधिक्यं तु क्षमा धैर्यमाज्ञादानं पराक्रमः॥
